

VALSTS KONTROLE

Skanstes iela 50, Rīga, LV-1013; tālr. 67017500; e-pasts: pasts@lrvk.gov.lv

Rīgā

15.09.2021. Nr. 2.4.1-36/2020/ATZ/29

Atzinums

Finanšu ministram Jānim Reiram

pasts@fm.gov.lv

I. PAR LATVIJAS REPUBLIKAS 2020.GADA SAIMNIECISKĀ GADA PĀRSKATU

ATZINUMS AR IEBILDĒM

1. Pamatojoties uz Valsts kontroles likuma 3.panta 1.punktu un Valsts kontroles Revīzijas un metodoloģijas departamenta 2020.gada 13.jūlija revīzijas grafiku Nr.2.4.1-36/2020, ir veikta finanšu revīzija par Latvijas Republikas 2020.gada pārskata par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem (turpmāk – Saimnieciskā gada pārskats) sagatavošanas pareizību, kas ietver valsts konsolidētās grāmatvedības bilances 2020.gada 31.decembrī un tās pielikumu, pārskata par valsts konsolidēto parādu 2020.gada 31.decembrī un tā pielikumu, pārskata par konsolidētā kopbudžeta izpildi 2020.gadā un tā pielikumu un Finanšu ministrijas vadības ziņojuma par Saimnieciskā gada pārskatu pārbaudi.
2. Pamatojoties uz revīzijā konstatētajiem faktiem, izņemot sadaļā *Atzinuma ar iebildēm pamatojums* minēto jautājumu ietekmi, Saimnieciskā gada pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par valsts finansiālo stāvokli, tā izmaiņām un valsts darbības finansiālajiem rezultātiem saimnieciskajā gadā, kas noslēdzās 2020.gada 31.decembrī, un ir sagatavots atbilstoši Latvijas Republikā spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

ATZINUMA AR IEBILDĒM PAMATOJUMS

3. Revīzija veikta saskaņā ar starptautiskajiem publiskā sektora revīzijas standartiem, ievērojot neatkarīgiem revidentiem noteiktās ētikas prasības. Valsts kontroles atbildība, kas izriet no standartu prasībām, ir aprakstīta tālāk šī atzinuma sadaļā *Valsts kontroles atbildība*, kā arī revīzijas ziņojumā. Revīzijā ir iegūti pietiekami un atbilstoši pierādījumi, kas nodrošina pietiekamu pārlicību, lai sniegtu atzinumu.

APJOMA IEROBEŽOJUMI 01.01.2020.

4. Valsts kontrole revīzijā “Par Latvijas Republikas 2019.gada pārskata par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem” sniedza atzinumu ar iebildēm, nosakot apjoma ierobežojumus pārskata gada beigās, par kuriem arī tiek noteikts apjoma ierobežojums attiecībā uz konsolidēto pārskatu sākuma atlikumiem 01.01.2020. Detalizētu informāciju par revīzijas apjoma

ierobežojumiem 01.01.2020. skatīt atzinumā “Par Latvijas Republikas 2019.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem”.

APJOMA IEROBEŽOJUMI 31.12.2020.

5. Valsts kontrole nevarēja iegūt pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus un noteikt nepieciešamo korekciju apmēru attiecībā uz *Ilgtermiņa ieguldījumiem*, kas Saimnieciskā gada pārskatā ir uzrādīti 1 809 558 tūkst. *euro* vērtībā (*jeb 6% no kopējās ilgtermiņa ieguldījumu vērtības valsts konsolidētajā grāmatvedības bilancē*), tostarp:
 - 5.1. nav iespējams noteikt nepieciešamo labojumu apmēru pārskata posteņos *Zeme un būves, Turējumā nodotie valsts un pašvaldību īpašumi un Ieguldījuma īpašumi* par kopējo summu 1 798 380 tūkst. *euro*, no kuras 1 647 221 *euro* jeb 92% attiecas uz transporta būvēm (*ielas, ceļi, tilti*) un zemes īpašumiem Rīgas pilsētas pašvaldībā, jo pašvaldība kopš 2015.gada nav veikusi inventarizāciju pilnā apjomā;
 - 5.2. nav iespējams noteikt nepieciešamo labojumu apmēru pārskata posteņī *Bioloģiskie un pazemes aktīvi* par norādīto kopējo summu 11 178 tūkst. *euro*, jo tie nav atzīti un novērtēti pēc vienotiem principiem, tajā skaitā pazemes aktīviem 231 tūkst. *euro* vērtībā netika uzrādīti vērtību pamatojoši dokumenti.
6. Ņemot vērā, ka tiesā vēl nav izspriesta lieta attiecībā uz Lielvārdes novada domes bijušā priekšsēdētāja rīcību, kurš, neievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību pašvaldību aizņēmumu saņemšanai un pārkāpjot savam amatam noteiktās pilnvaras, 2015.gadā pašvaldības vārdā noslēdza darījumu ar *Riverside HK Ltd* par parādzīmi/vekseli 200 000 tūkst. *euro* vērtībā, Valsts kontrole nevarēja iegūt ticamus, pietiekamus un atbilstošus pierādījumus par šī darījuma iespējamo ietekmi vai tās neesamību uz Saimnieciskā gada pārskatu.
7. Tā kā turpinās Valsts kontroles pirms 15 gadiem sniegtā ieteikuma uzkrāšanas principa piemērošanai ieviešana, nodokļu un nodevu ieņēmumi, naudas sodi un citi nenodokļu ieņēmumi joprojām netiek uzrādīti pēc uzkrāšanas principa, t.i. Saimnieciskā gada pārskatā ne saistību, ne prasību sastāvā netiek uzrādīta informācija par nodokļiem, nodevām, naudas sodiem un citiem nenodokļu ieņēmumiem. Tāpēc Valsts kontrole nevar izteikt atzinumu par Saimnieciskā gada pārskatā uzrādīto nodokļu ieņēmumu (izņemot ieņēmumus no nekustamā īpašuma nodokļa, ko administrē pašvaldības), ieņēmumu no nodevām, naudas sodu un citu nenodokļu ieņēmumu pilnīgumu.
8. Valsts kontrolei revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, ka Valsts kases noteiktā atvasināto finanšu instrumentu vērtība – 1 325 tūkst. *euro* uzkrātie ieņēmumi no atvasināto finanšu instrumentu procentu maksājumu valūtas svārstībām, 50 508 tūkst. *euro* portfeļa atvasināto finanšu instrumentu valūtas pārvērtēšanas rezultāts, kas samazina valsts konsolidētajā grāmatvedības bilancē uzrādīto ilgtermiņa saistību vērtību, 30 819 tūkst. *euro* īstermiņa saistības par uzkrātiem procentu izdevumiem par atvasinātiem finanšu instrumentiem, 28 178 tūkst. *euro* procentu ieņēmumi no atvasināto finanšu instrumentu rezultāta, 14 859 tūkst. *euro* realizētie un nerealizētie procentu izdevumi no atvasinātiem finanšu instrumentiem, 61 tūkst. *euro* zembilances aktīvos norādītās iespējamās prasības par FORWARD darījumu pozīciju un 3 243 tūkst. *euro* zembilances pasīvos norādītās iespējamās saistības par CCIRS un IRS darījumu pozīciju, ir precīza un ticama, jo Valsts kase nepiemēro standarta metodi atvasināto finanšu instrumentu vērtības noteikšanai. Tāpat Valsts kase neveic atvasināto finanšu instrumentu efektivitātes novērtējumu saskaņā ar starptautiski pieņemtajām metodēm, tāpēc arī netika gūta pārliecība, ka Saimnieciskā gada pārskatā ir atzīti visi ar atvasināto finanšu instrumentu izmantošanu saistītie ieņēmumi un izdevumi.
9. Valsts kontrolei nebija iespējams iegūt pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus, ka Saimnieciskā gada pārskata konsolidētās grāmatvedības bilances posteņī *Pārējās īstermiņa*

saistības iekļautā valsts budžeta finanšu uzskaites pārskata *Īstermiņa saistības par ārvalstu finanšu palīdzību un Eiropas Savienības politiku instrumentu finansētajiem pasākumiem* vērtība 169 tūkst. *euro* ir precīza un ticama, jo Valsts kase šim bilances postenim nav veikusi pārskata gada slēguma inventarizāciju.

10. Valsts kontrolei nebija iespējams noteikt, kāds tieši ir nepieciešamo labojumu apmērs Saimnieciskā gada pārskatā uzrādīto iespējamo saistību vērtībai. Saimnieciskā gada pārskatā nav uzrādītas Latvijas iespējamās saistības, kas izriet no dalības starptautiskajās organizācijās pēcnodarbinātības labumu segšanas pienākuma. Tā kā starptautisko organizāciju atbalsta institūciju, kuras nodrošina pēcnodarbinātības pabalstu izmaksu, saistības tiek segtas tieši no šo institūciju budžetiem, kuri, savukārt, lielākoties tiek veidoti no dalībvalstu ikgadējām iemaksām, starptautisko organizāciju saistības par pēcnodarbinātības labumiem proporcionāli Latvijas līdzdalības daļai starptautiskajās organizācijās būtu jāuzrāda Saimnieciskā gada pārskatā kā iespējamās saistības.

ZIŅOŠANA ATBILSTOŠI AUGSTĀKO REVĪZIJAS IESTĀŽU STARPTAUTISKAJAM STANDARTAM (ISSAI)¹ – GALVENIE REVĪZIJAS JAUTĀJUMI

11. Revīzijas jautājumi atbilstoši augstāko revīzijas iestāžu starptautiskajam standartam (ISSAI), kas pēc revidentu profesionālā sprieduma bija visnozīmīgākie, veicot Saimnieciskā gada pārskata finanšu revīziju par 2020.gadu, ir:
 - 11.1. papildus piešķirto līdzekļu Covid-19 seku novēršanai pieprasījumu pamatotība un faktiskais izlietojums un atbalsta pasākumi Covid-19 radītās krīzes pārvarēšanai un seku novēršanai;
 - 11.2. uzkrāšanas principa ieviešana VID administrēto nodokļu, nodevu un citu maksājumu uzskaitē;
 - 11.3. gada pārskata sagatavošanas process ministrijās;
 - 11.4. administratīvi teritoriālās reformas ietekme uz gada pārskatu sagatavošanu.

COVID-19 IZDEVUMI UN ATBALSTA PASĀKUMI

12. Apstākļos, kad Latviju, tāpat kā visu pasauli, skāra Covid-19 pandēmija un kad valdība lēma par būtisku resursu ieguldīšanu un atbalsta pasākumiem Covid-19 seku novēršanai, Valsts kontrole pārorientēja savu darbu, lielu daļu iestādes resursu novirzot tieši ar Covid-19 pandēmijas pārvarēšanu saistīto resoriem papildus piešķirto izdevumu pārbaužu veikšanai. Pārbaužu mērķis bija sniegt pārlicību sabiedrībai, ka institūcijas papildu līdzekļus ir pieprasījušas pamatoti, tos ir izlietojušas atbilstoši piešķiršanas mērķim, atbalsta pasākumus ir administrējušas atbilstoši attiecināmajiem tiesību aktiem, kā arī sniegt ieteikumus valdībai un atbildīgajām institūcijām jomās, kurās nepieciešami uzlabojumi.
13. Valsts kontrole, pārbaudot papildu piešķirumus resoriem 2020.gadā no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" un pārdales saistībā ar Covid-19 pasākumiem 949 222 tūkst. *euro* apmērā, kas ir 77% no resoriem kopā papildus piešķirtajiem 1 238 192 tūkst. *euro* un 93% no Covid-19 seku novēršanai un krīzes pārvarēšanai faktiski izlietotajiem 1 023 273 tūkst. *euro*, kopumā ir secinājusi, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes papildus piešķirtos līdzekļus Covid-19 seku novēršanai un atbalsta pasākumiem krīzes pārvarēšanai ir pieprasījušas pamatoti, izlietojušas atbilstoši piešķiršanas mērķim un atbalsta pasākumus ir administrējušas atbilstoši attiecināmajiem tiesību aktiem.

¹Starptautiskais revīzijas standarts 701.SRS "Ziņošana par galvenajiem revīzijas jautājumiem neatkarīga revidenta ziņojumā" (*angļu val.* - *Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*) un augstāko revīzijas iestāžu starptautiskais standarts (ISSAI) 1701 "701.SRS Praktiskās piemērošanas vadlīnijas".

14. Tomēr atsevišķos gadījumos ir konstatēti trūkumi un Valsts kontrole ir sniegusi 50 ieteikumus vai priekšlikumus valdībai un atbildīgajām institūcijām jomās, kurās nepieciešami uzlabojumi. Daļa no sniegtajiem ieteikumiem jau ir ieviesti, un veikti uzlabojumi, piemēram, novēršot nelīdzvērtīgus nosacījumus atbalsta saņēmējiem, mazinot administratīvo slogu un vienkāršojot atbalsta administrēšanas mehānismus, uzlabojot procesu caurskatāmību, kā arī liekot rūpīgāk vērtēt, vai plānotie atbalsta pasākumi ir saistīti ar pandēmijas ietekmi un nepieciešami pandēmijas pārvarēšanai.
15. Nepieciešamība operatīvi nodrošināt finansiālu segumu Covid-19 infekcijas uzliesmojuma ietekmes mazināšanas un ekonomikas atbalsta pasākumiem izraisīja gan ievērojamu valsts parāda, gan 2020.gada kopbudžeta deficīta pieaugumu. Valsts parāds 2020.gadā ir palielinājies par 1 648 643 tūkst. *euro* un 31.12.2020. ir 12 458 738 tūkst. *euro* nominālvērtībā (42,5% no iekšzemes kopprodukta), par 708 738 tūkst. *euro* pārsniedzot likumā "Par valsts budžetu 2020.gadam" noteikto maksimālo valsts parādu gada beigās. Savukārt, 2020.gada kopbudžeta deficīts ir -1 124 860 tūkst. *euro* vērtībā jeb 3,8% no iekšzemes kopprodukta, salīdzinājumam – 2019.gadā kopbudžeta finansiālā bilance bija ar deficītu 117 424 tūkst. *euro*.
16. Iepriekšējās revīzijās Valsts kontrole ir vērsusi uzmanību uz to, ka, vērtējot valsts parāda ilgtspēju, ir jāņem vērā tādi faktori kā sabiedrības attīstības tendences – t.i., vai sabiedrība spēs nodrošināt stabilu iekšzemes kopprodukta izaugsmi arī turpmāk. Diemžēl Latvijas iedzīvotāju skaits arvien samazinās, bet vispārējās valdības parāda atlikuma tendence ir pretēja – pieaugoša. Līdz ar to arvien mazākam iedzīvotāju skaitam ir jāuztur lielāka vispārējās valdības parāda nasta. Esam aplēsuši, ka 2020.gadā vispārējās valdības parāds (nacionālā metodoloģija) uz katru ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ir 11 490 *euro* un šī tendence pa gadiem ir pieaugoša.
17. Izvērtējot Covid-19 krīzes pārvarēšanai sniegto atbalstu par pārmaksātā PVN paātrinātu atmaksu, Valsts kontrole konstatēja, ka regulējums, kas Covid-19 izplatības laikā ir nodrošinājis labvēlīgākus apstākļus uzņēmējiem, arī turpmāk tiks piemērots ikdienas kārtībā. Likumā "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" un Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā tika iekļauti nosacījumi atbalsta pasākuma realizēšanai, paredzot, ka apstiprināto pārmaksāto PVN 30 dienu laikā pēc deklarācijas iesniegšanas dienas atmaksā visiem nodokļu maksātājiem neatkarīgi no to lieluma un uzņēmējdarbības jomas. Šis atbalsta pasākums ir pierādījis savu dzīvotspēju arī turpmāk – speciālais Covid-19 infekcijas izplatības laika regulējums par pārmaksātā PVN paātrināto atmaksu no 01.01.2021. ar grozījumiem PVN likumā ir pilnībā pārņemts, paredzot visiem nodokļu maksātājiem PVN pārmaksas atmaksu 30 dienu laikā pēc deklarācijas iesniegšanas termiņa vai precizētas vai kavētas deklarācijas iesniegšanas dienas.
18. Valsts kontrole turpinās sekot līdzi gan ieteikumu ieviešanas progresam, gan valdības turpmākiem lēmumiem par papildu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" un apropriāciju pārdales pasākumiem ar Covid-19 izplatību saistītā valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai un pārvarēšanai, nepieciešamības gadījumā veicot detalizētas pārbaudes.

UZKRĀŠANAS PRINCIPA IEVIEŠANA VID

19. Uzkrāšanas princips ir grāmatvedības uzskaites princips, saskaņā ar kuru darījumi un citi notikumi tiek atzīti tad, kad tie rodas (un nevis tikai tad, kad tiek saņemta vai samaksāta nauda). Tāpēc, piemērojot uzkrāšanas principu, darījumus un notikumus reģistrē to periodu grāmatvedības reģistros un uzrāda to periodu finanšu pārskatos, uz kuriem tie attiecas. Ieviešot uzkrāšanas principu, Saimnieciskā gada pārskatā tiks atklāta patiesāka informācija par valsts saistībām, prasībām un ieņēmumiem, kā arī tiks veicināta precīzāka valsts budžeta plānošana.

20. 2020.gadā VID tā administrēto nodokļu, nodevu un citu tā administrēto uz valsts budžetu attiecināmo maksājumu budžetā uzskaiti joprojām veic atbilstoši naudas plūsmas principam un šo VID atbilstoši naudas plūsmas principam uzskaitīto maksājumu uzskaitē neatbilstības revīzijas laikā netika konstatētas. Līdz uzkrāšanas principa ieviešanai VID apņēmas un uzrāda nodokļu prasības un saistības atbilstoši naudas plūsmas principam Saimnieciskā gada pārskata skaidrojumos.
21. Valsts kontrole jau kopš 2006.gada par Saimnieciskā gada pārskatu ir sniegusi atzinumu ar iebildēm. Viens no iebilžu iemesliem ik gadu ir nodokļu un nodevu ieņēmumu, naudas sodu un citu nenodokļu ieņēmumu neuzrādīšana pēc uzkrāšanas principa, t.i., Saimnieciskā gada pārskatā ne saistību, ne prasību sastāvā joprojām netiek uzrādīta informācija par nodokļiem (izņemot ieņēmumus no nekustamā īpašuma nodokļa, ko administrē pašvaldības), nodevām, naudas sodiem un citiem nenodokļu ieņēmumiem.
22. 2014.gadā pēc Valsts kontroles Saimnieciskā gada pārskata revīzijas Finanšu ministrija apņēmas ieviest uzkrāšanas principu valsts budžeta ieņēmumu uzskaitē un 2015.gada septembrī tika pieņemts lēmums uzkrāšanas principu VID administrēto nodokļu uzskaitē ieviest līdz 31.12.2020. Minēto Finanšu ministrijas apņemšanos atbalstīja arī Ministru kabinets. Tādējādi ir pagājuši 15 gadi, kopš tiek ieviests uzkrāšanas princips būtiskākajā valsts budžeta ieņēmumu sadaļā – VID administrēto valsts budžeta ieņēmumu uzskaitē.
23. Sagatavojot Saimnieciskā gada pārskatu par 2021.gadu, tajā pirmo reizi jāiekļauj atbilstoši uzkrāšanas principam sagatavots ikgadējais pārskats par VID administrētajiem nodokļiem, nodevām un citiem tā administrētajiem uz valsts budžetu attiecināmiem maksājumiem. Šajā revīzijā vērtējam, vai VID veiktās darbības nodrošina VID administrēto valsts budžeta ieņēmumu uzskaiti pēc uzkrāšanas principa no 01.01.2021.
24. Ieviešot uzkrāšanas principu, VID nav izpildījis normatīvajā aktā² noteiktās prasības VID ikgadējā nodokļu pārskata par 2021.gadu grāmatvedības reģistru sākuma atlikumu 01.01.2021. noteikšanai, kā arī normatīvajā aktā³ noteikto prasību no 01.01.2021. uzsākt VID administrēto uz valsts budžetu attiecināmo maksājumu uzskaiti atbilstoši uzkrāšanas principam. Arī revīzijas noslēgumā – 2021.gada jūlijā – Valsts kontrolei iesniegtā VID ikgadējā nodokļu pārskata sākuma bilance nav atbilstoša normatīvā akta prasībām⁴, savukārt grāmatvedības uzskaites kārtošana, kas bija jāuzsāk 01.01.2021., joprojām nav sākta. Šāda VID rīcība var negatīvi ietekmēt ne tikai 2021.gada VID ikgadējā nodokļu pārskata, bet arī 2021.gada Saimnieciskā gada pārskata kvalitāti un Valsts kontroles atzinumu par to.
25. VID nav ievērojis tam noteiktās normatīvā akta⁵ prasības VID administrēto uz valsts budžetu attiecināmo maksājumu uzskaitē, kā arī procesi attiecībā uz uzkrāšanas principa ieviešanu nav pietiekami labi pārvaldīti un uzraudzīti. VID nav savlaicīgi izstrādājis visus nepieciešamos iekšējos tiesību aktus, lai nodrošinātu iestādei noteiktā jaunā pienākuma – VID administrēto valsts budžeta maksājumu grāmatvedības uzskaites kārtošana un pārskata sagatavošana – izpildi.
26. Jau iepriekš Valsts kontrole norādīja uz riskiem, kuri saistīti par Maksājumu administrēšanas informācijas sistēmas (MAIS) izstrādes darbu kavēšanos, kas ir būtiski vienotā nodokļu konta un uzkrāšanas principa savlaicīgai ieviešanai. Šogad papildus tam revīzijā konstatētas problēmas MAIS ieviešanas pārvaldībā (nepietiekama sagatavošanās uzkrāšanas principa ieviešanai, testēšanas kapacitātes un testēšanas uzdevumu tvēruma nepilnības, nespēja ilgstoši identificēt un novērst kļūdas, kavēti ieviešanas termiņi), kas rezultējās ar VID atsevišķu procesu un pakalpojumu apturēšanu vai sniegšanu ierobežotā apjomā un kvalitātē. Tika ietekmēta gan

² Ministru kabineta 13.02.2018. noteikumu Nr. 87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs" 451., 452., 453., 454. punkts.

³ Ministru kabineta 13.02.2018. noteikumu Nr. 87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs" 456.punkts.

⁴ Ministru kabineta 13.02.2018. noteikumu Nr. 87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs" 451., 452., 453., 454. punkts.

⁵ Ministru kabineta 13.02.2018. noteikumi Nr. 87 "Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs".

saistību un prasību sākuma atlikumu 31.12.2020. datu migrācijas no vienas IS uz otru (no NIS uz MAIS) sākotnējā kvalitāte, gan arī vienotā nodokļu konta funkcionalitātes darbība.

27. Vēl joprojām, vairāk nekā pus gadu pēc vienotā nodokļu konta ieviešanas, ir konstatējami gadījumi, kad nodokļu maksātāji saskaras ar problēmām saņemt pilnīgu un korektu informāciju par valsts budžetā veicamo maksājamo nomaksas stāvokli. Tā kā nav novērstas problēmas atsevišķu MAIS funkcionalitāšu darbībā un VID dažādu IS sadarbībā, VID ir atzinis, ka atsevišķiem nodokļu maksātājiem VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (EDS) nav pieejami patiesi dati par maksājamo un pārmaksāto VID administrēto valsts noteikto maksājumu un ar tiem saistīto maksājumu (nokavējuma naudas un soda naudas) summām, kā arī publiskajās datubāzēs netiek sniegta korekta informācija par šo nodokļu maksātāju nodokļu nomaksas stāvokli (parādiem). Tādējādi tiek radītas negatīvas sekas komersantiem – nekorekta informācija publiskajās datubāzēs par nodokļu parāda stāvokli apgrūtina dalību publiskajos iepirkumos un nodara kaitējumu komersantu reputācijai, neskaidra informācija par valsts budžeta maksājumu atlikumiem un to nomaksas stāvokli prasa papildu izmaksas, patērējot resursus patiesu datu noskaidrošanai. Šādas situācijas, kad pakalpojuma sniegšanas kvalitātei ir būtiski trūkumi, var negatīvi ietekmēt gan VID kā nodokļu administrējošās iestādes reputāciju, gan valsts pārvaldes reputāciju kopumā.

GADA PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCESS MINISTRIJĀS

28. Labums no finanšu pārskata mazinās, ja pārskats nav pieejams lietotājiem atbilstošā periodā pēc pārskata datuma. Institūcijai ir jābūt spējīgai sagatavot savus finanšu pārskatus sešu mēnešu laikā no pārskata datuma⁶. Lai savlaicīgāk un ātrāk nodrošinātu Saimnieciskā gada pārskata lietotājus ar Saimnieciskā gada pārskata informāciju, Likumā par budžetu un finanšu vadību ir veikti grozījumi⁷, kas paredz saīsināt Saimnieciskā gada pārskata iesniegšanas termiņu par pusotru mēnesi. Ņemot vērā izmaiņas Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas termiņā, vienlaicīgi, sākot no 2024.gada (par 2023.gada pārskatu), ir mainīts arī gada pārskata iesniegšanas termiņš ministrijām, centrālajām valsts iestādēm un pašvaldībām. Gada pārskati būs jāiesniedz līdz 1.aprīlim, t.i., par vienu mēnesi agrāk nekā pašlaik.
29. Ministriju konsolidētā gada pārskata un tajā iekļauto pārskatu sagatavošanas process šobrīd nav organizēts tā, lai nodrošinātu pārskatu iesniegšanu Valsts kasē pēc iespējas īsākā laika posmā un patērējot mazāk resursus. Šādu secinājumu varam izdarīt, pabeidzot sadarbībā ar iekšējiem auditoriem veiktās pārbaudes par 11 ministriju konsolidēto gada pārskatu un 30 tajos iekļauto iestāžu gada pārskatu sagatavošanas procesiem.
30. Revīzijā ir identificēti konsolidētā gada pārskata sagatavošanas procesa efektīvizēšanas pasākumi, kas nepieciešami, lai saīsinātu tā sagatavošanas laiku un efektīvāk izlietotu resursus: 1) savlaicīga un secīga konsolidētā gada pārskata un tajā iekļauto pārskatu sagatavošanas procesa soļu plānošana un izpilde; 2) gada pārskata sagatavošanas procesa soļu, piemēram, inventarizācijas un gada pārskata eksporta uz *ePārskatu* sistēmu, automatizācija (iestādēs, kurās inventarizācijas process ir automatizēts, vidējais darba dienā inventarizētais objektu skaits ir astoņas reizes lielāks, nekā iestādēs, kuras inventarizāciju veic manuāli); 3) gada pārskata sagatavošanas procesa izpildes kontrole; 4) iekšējo tiesību aktu pilnveidošana; 5) grāmatvedības uzskaites centralizācija, kuras rezultātā, izmantojot vienotus grāmatvedības kārtēšanas procesus un sagatavojot finanšu pārskatus atbilstoši vienotiem uzskaites pamatprincipiem, būtu sagaidāma grāmatvedības uzskaites kvalitātes paaugstināšanās, u.c.
31. Apkopojot inventarizācijas procesa izvērtējumu, secinām, ka no 30 izlasē iekļautajām iestādēm: 1) četrās jeb 13% iestāžu inventarizācijas procesa pilnveidošana ir obligāta; 2) 22 jeb 74% iestāžu

⁶ IPSAS 1 Presentation of Financial Statements 69.punkts.

⁷ 03.12.2020. likuma "Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību" 31.panta pirmā daļa.

inventarizācijas procesa pilnveidošana ir vēlama; 3) četrās jeb 13% iestāžu inventarizācijas procesa pilnveidošana nav nepieciešama.

32. Vienlaikus revīzijā konstatējam normatīvo aktu pārkāpumus iestāžu bilances posteņu inventarizācijas veikšanā un iekšējos tiesību aktos, kas ietekmēja arī inventarizācijas veikšanas termiņus.

ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS IETEKME UZ GADA PĀRSKATU SAGATAVOŠANU

33. 2020.gada Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kontekstā administratīvi teritoriālā reforma ir nekoriģējošs notikums pēc bilances datuma, kas liecina par apstākļiem, kuri radušies pēc bilances datuma, neattiecas uz pārskata gadu, un pārskatā ir skaidrota nekoriģējošā notikuma būtība. Tomēr nākotnē administratīvi teritoriālā reforma (ATR) varētu būtiski ietekmēt Saimnieciskā gada pārskatā uzrādītos finanšu rādītājus – pašvaldībām apvienojoties varētu tikt pieņemti lēmumi, kas varētu radīt aktīvu vērtības samazinājumu, piemēram, attiecībā uz iestāžu darbības turpināšanu, kapitālsabiedrību darbības turpināšanu vai līdzdalības apmēru, ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas veida izmaiņām.
34. Lai gan revīzijā bija plānots pārbaudīt tikai ATR ietekmi uz 2020.gada Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu, tomēr revīzijas laikā ar ATR saistītajos tiesību aktos⁸ un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) metodiskajos materiālos⁹ konstatējam vairākas nepilnības, kas varētu ietekmēt pašvaldību darbību, tās nepārtrauktību un citu pārskatu sagatavošanu. Atklājot arvien jaunus un jaunus apstākļus, kas negatīvi varētu ietekmēt ATR norisi, Valsts kontrolei nācās vēlīt neplānoti lielāku iesaisti šo apstākļu novēršanai.
35. Revīzijas laikā, iesaistot plašu atbildīgo institūciju loku un pašvaldības, vairākkārt organizējam sanāksmes, lai atbildīgajām institūcijām skaidrotu konstatētās neatbilstības un aicinātu tās novērst. Pateicoties Valsts kontroles neatlaidībai, tika atrisināti daudzi jautājumi, par kuriem iepriekš, sagatavojot ar ATR saistītos normatīvos aktus un VARAM metodiskos norādījumus par pašvaldībām veicamajām darbībām ATR norises laikā, nebija padomāts. Piemēram, normatīvajos aktos, kas regulē dažādus procesus bija piemērota atšķirīga terminoloģija pašvaldību statusam pēc ATR, nebija noteikti termiņi ne slēguma inventarizācijai, ne jaunā novada pašvaldības darbības uzsākšanas inventarizācijai, nebija norādīta informācija par valsts reģistru datu pieejamību inventarizācijas veikšanai, nebija norādīta informācija par nemateriālajiem ieguldījumiem un to pārņemšanas kārtību, tostarp par pašvaldību IKT vides apvienošanas kārtību ATR ietvaros u.c. Tāpat nebija skaidra priekšstats par pašvaldību un to iestāžu pārreģistrāciju Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā, kā arī bija paredzēts, ka reorganizējamai pašvaldībai, kura tiek izslēgta no VID PVN maksātāju reģistra, 30 dienu laikā pēc iestādes izslēgšanas jāveic iepriekšējos periodos atskaitītā PVN priekšnodokļa samaksa valsts budžetā, u.c.

ZIŅOŠANA PAR CITU INFORMĀCIJU JEB VADĪBAS ZIŅOJUMU

36. Par vadības ziņojumā iekļauto informāciju atbild Finanšu ministrijas vadība. Valsts kontroles atzinums neattiecas uz vadības ziņojumu. Veicot finanšu revīziju, Valsts kontroles pienākums ir iepazīties ar vadības ziņojumu un izvērtēt, vai tajā iekļautā informācija nav būtiski atšķirīga no

⁸ Ministru kabineta 15.09.2020. noteikumi Nr.577 "Kārtība, kādā administratīvi teritoriālās reformas ietvaros pašvaldībām piešķir valsts mērķdotāciju kopīga jaunveidojamā novada pašvaldības administratīvās struktūras projekta izstrādei", 13.10.2020. noteikumi Nr.631 "Jaunizveidojamo pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu projektu valsts līdzfinansējuma piešķiršanas kārtība", 10.11.2020. noteikumi Nr.671 "Pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārdales kārtība pēc administratīvo teritoriju robežu grozīšanas vai sadalīšanas", 04.03.2021. noteikumi Nr.142 "Kārtība, kādā pašvaldībām piešķir vienreizēju dotāciju, lai līdzfinansētu administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas rezultātā radušos administratīvos izdevumus", 15.06.2021. noteikumi Nr.386 "Administratīvā centra, ciema un pilsētas statusa maiņas, kā arī administratīvās teritorijas, novada teritoriālā iedalījuma un ciemu robežu noteikšanas, grozīšanas un aktualizēšanas noteikumi" un 29.06.2021. noteikumi Nr.455 "Adresācijas noteikumi".

⁹ Pieejams: <https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-pasvaldibam-atr-ieviesanai>.

finanšu pārskatā iekļautās informācijas vai revīzijas laikā iegūtās citas informācijas vai arī kādā citā veidā tā nav būtiski sagrozīta. Ja, pamatojoties uz veikto revīzijas darbu, Valsts kontrole secina, ka vadības ziņojumā iekļautā informācija ir būtiski sagrozīta, tās pienākums ir ziņot par šiem apstākļiem. Iepazīstoties ar vadības ziņojumu, Valsts kontrole nav konstatējusi apstākļus, par kuriem būtu jāziņo.

REVIDĒJAMĀS VIENĪBAS VADĪBAS ATBILDĪBA

37. Finanšu ministrs ir atbildīgs par to, lai Saimnieciskā gada pārskats būtu sagatavots atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Šī atbildība paredz izveidot, ieviest un uzturēt tādu iekšējās kontroles sistēmu, kas nodrošina Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanu bez krāpšanas un kļūdu izraisītām neatbilstībām, kā arī izvēlēties un lietot piemērotu grāmatvedības uzskaites pamatprincipu aprakstu.

VALSTS KONTROLES ATBILDĪBA

38. Valsts kontroles mērķis ir iegūt pietiekamu pārliecību par to, vai Saimnieciskā gada pārskatā kopumā nav krāpšanas vai kļūdu izraisītu būtisku neatbilstību, un sniegt par to atzinumu. Pietiekama pārliecība ir augsta līmeņa pārliecība, taču tā negarantē, ka revīzijā, kas veikta saskaņā ar starptautisko publiskā sektora revīzijas standartu prasībām, vienmēr tiks atklāta būtiska neatbilstība, ja tāda pastāv. Neatbilstības var rasties krāpšanas vai kļūdu dēļ, un tās ir uzskatāmas par būtiskām, ja var pamatoti uzskatīt, ka tās katra atsevišķi vai visas kopā varētu ietekmēt ekonomiskos lēmumus, ko lietotāji pieņem, balstoties uz šiem finanšu pārskatiem.

II. PAR ATBILSTĪBAS JAUTĀJUMU

39. Saimnieciskā gada pārskata revīzijā tika vērtēts viens atbilstības jautājums 113¹⁰ pašvaldībās – vai, organizējot inventarizācijas procesu kā vienu no pašvaldības iekšējās kontroles sistēmas procedūrām, pašvaldības rīcība ir atbilstoša normatīvo aktu prasībām un nodrošina procesa kontrolētu pārvaldību, rezultātu izvērtēšanu un uzrādīšanu pašvaldības finanšu pārskatā?

ATZINUMS BEZ IEBILDĒM PAR PAŠVALDĪBU RĪCĪBU, ORGANIZĒJOT INVENTARIZĀCIJU

40. Pamatojoties uz veikto revīzijas darbu, tika gūta pārliecība, ka pašvaldību rīcība, organizējot pārskata gada slēguma inventarizācijas procesu, lielākajā daļā pašvaldību nodrošina inventarizācijas norisi atbilstoši normatīvo aktu prasībām¹¹.
41. Tomēr vēršam uzmanību, ka daļai pašvaldību inventarizācijas process nav pietiekoši pārvaldīts un kontrolēts: 1) 32 pašvaldībās jeb 28,3% no 113 pašvaldībām ir trūkumi inventarizācijas procesa sagatavošanās posmā; 2) piecās pašvaldībās jeb 4,4% no 113 pašvaldībām ir trūkumi inventarizācijas rezultātu dokumentēšanā; 3) 16 pašvaldībās jeb 14,2% no 113 pašvaldībām ir trūkumi inventarizācijas rezultātu izvērtēšanā. Lai gan inventarizācijas mērķis ir uzņēmuma mantas faktiskā stāvokļa un uzņēmuma saistību pārbaude konkrētā datumā un grāmatvedības datu saskaņošana ar inventarizācijas rezultātiem, daļai pašvaldību pieeja inventarizācijas rezultātu izvērtēšanai ir formāla. Pamatojoties uz inventarizācijas kopsavilkumiem, šo pašvaldību vadība atbildīgajām personām nav sniegusi norādījumus par turpmāko rīcību neatbilstību novēršanai vai ir noteikti ilgstoši neatbilstību novēršanas termiņi, tāpēc inventarizācijas rezultāti netiek saskaņoti ar grāmatvedības datiem un gada pārskatā netiek uzrādīti.

REVIDĒJAMĀS VIENĪBAS VADĪBAS ATBILDĪBA

¹⁰ Par 6 pašvaldībām (Alsungas, Jaunpiebalgas, Lubānas, Vecpiebalgas novada un Jūrmalas, Ventspils pilsētas pašvaldība) zvērīnāti revidenti revīzijas programmas neiesniedza.

¹¹ Likums "Par grāmatvedību", Ministru kabineta 21.10.2003. noteikumi Nr.585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju".

42. Papildus iepriekš norādītajai Finanšu ministrijas atbildībai par gada pārskata sagatavošanu pašvaldību vadība ir atbildīga par rīcības atbilstību tiesību aktiem, kas attiecas uz vērtēto atbilstības jautājumu. Pašvaldību vadība ir atbildīga arī par Valsts kontroles revidentiem sniegtās informācijas patiesumu saistībā ar revīzijā vērtētajiem atbilstības jautājumiem.

VALSTS KONTROLES ATBILDĪBA

43. Papildus iepriekš norādītajai atbildībai iegūt pietiekamu pārlicību par to, vai Saimnieciskā gada pārskatā kopumā nav krāpšanas vai kļūdu izraisītu būtisku neatbilstību, un sniegt par to atzinumu, Valsts kontrole ir atbildīga par atzinuma sniegšanu par atbilstības jautājumu. Šī atbildība ietver revīzijas procedūru veikšanu, lai iegūtu atbilstošus, pietiekamus un ticamus revīzijas pierādījumus, ka pašvaldību rīcība, veicot inventarizācijas, atbilst tiesību aktiem, kas uz tām attiecas. Revīzijas procedūras ietver atbilstības jautājuma būtisku neatbilstību riska novērtējumu, attiecīgās pašvaldības darbības vides izvērtējumu un iestādes iekšējās kontroles sistēmas novērtējumu attiecībā uz atbilstības jautājumu.
44. Atbilstības jautājuma izvērtējums tika plānots un veikts tā, lai iegūtu pietiekamu pārlicību, kas ir augsta, bet ne absolūta.

Šis atzinums ir apstiprināts Valsts kontroles padomes 2021.gada 14.septembra sēdē (protokols Nr. 52, 2.§). Atzinums stājas spēkā Valsts kontroles Revīzijas un metodoloģijas departamenta lēmuma par revīzijas ziņojuma “Par Latvijas Republikas 2020.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem” apstiprināšanu spēkā stāšanās brīdī.

Ar cieņu
valsts kontroliera p.i.
Valsts kontroles padomes loceklis

Edgars Korčagins

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU